

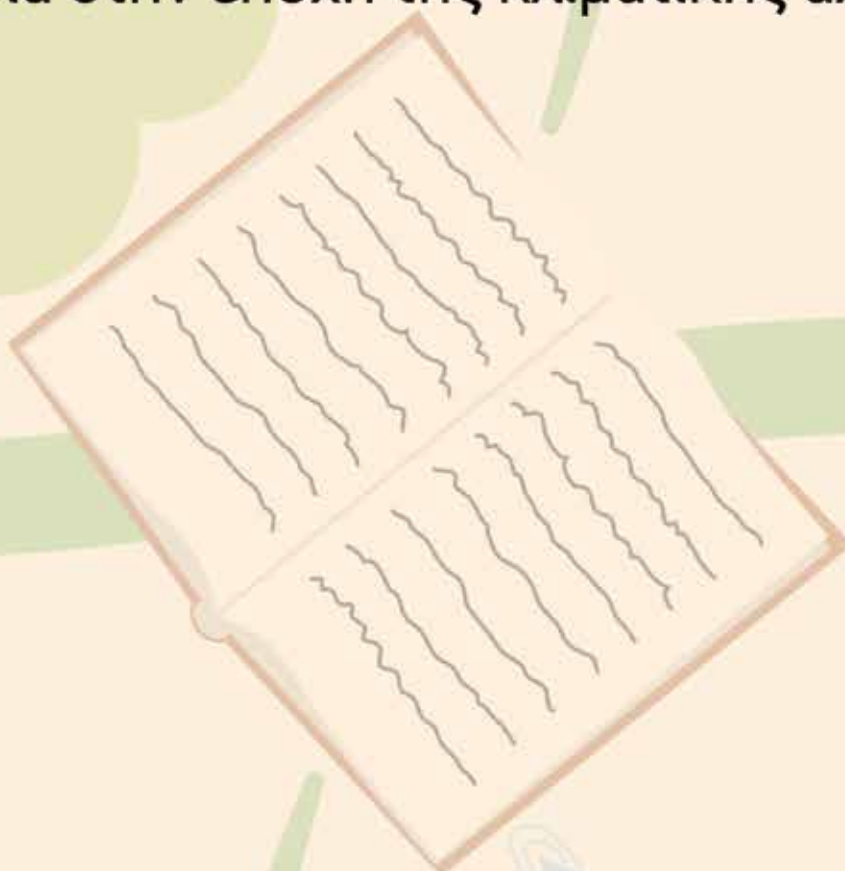

Πανελλήνια Ένωση Εκπαιδευτικών
για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

8ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.

«Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση με στόχο την Αειφορία στην εποχή της κλιματικής αλλαγής»

11-13 Σεπτεμβρίου 2020
Πάτρα (Διαδικτυακό)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας
και Θρησκευμάτων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Ένα δίκτυο εκπαίδευσης για τη βιώσιμη πόλη

Γεώργιος Υφαντής

Μέλος Π.Ο. ΚΠΕ Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου
gyfantis@sch.gr

Κωνσταντίνος Στυλιάδης

Μέλος Π.Ο. ΚΠΕ Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου
kstyliadis@gmail.com

Γεώργιος Σλαυκίδης

Μέλος Π.Ο. ΚΠΕ Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου
gslafkidis@gmail.com

Χρυσούλα Αθανασίου

Υπεύθυνη ΚΠΕ Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου
xrisathanasiou@gmail.com

Νικολέτα Ριφάκη

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη ΚΠΕ Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου
rifakinik@gmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εργασία παρουσιάζεται το Εθνικό Θεματικό Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Βιώσιμη Πόλη: η πόλη ως πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία» που συντονίζει το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου. Το δίκτυο εστιάζει στην πραγματικότητα των πόλεων αναζητώντας τη βιωσιμότητά τους μέσα από τις αρχές και τις αξίες της Εκπαίδευσης για την Αειφορία και θεωρεί ότι η πόλη αποτελεί ένα ιδανικό πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία, στο οποίο οι μαθητές μελετούν, κατανοούν και ερμηνεύουν, κρίνουν και αναλαμβάνουν δράση στο περιβάλλον στο οποίο ζουν. Η παιδαγωγική προσέγγιση του δικτύου και των δραστηριοτήτων του βασίζονται στη Βιωματική Μάθηση, στις αρχές της Κριτικής Παιδαγωγικής και τη μεθοδολογία της Συστημικής του Παρατηρητή και οργανώνονται σε τέσσερις φάσεις: Περιγραφή, Κατανόηση και Ερμηνεία, Κριτική, Δράση. Το εκπαιδευτικό υλικό του δικτύου περιλαμβάνει εκπαιδευτικές δραστηριότητες και οδηγίες, οι οποίες μπορούν να υποστηρίξουν την υλοποίηση ενός ετήσιου προγράμματος. Η διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας υποστηρίζει την αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων και δημιουργεί μια κοινότητα πρακτικής.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Εκπαίδευση για την Αειφορία, Βιώσιμη Πόλη, Ενεργός πολίτης Συστημική του Παρατηρητή, Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μεταξύ των 17 Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη που έχει θέσει ο ΟΗΕ περιλαμβάνεται και ο στόχος (11ος)

για τη δημιουργία Βιώσιμων Πόλεων και Κοινοτήτων. Η επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης βασίζεται σε μεγάλο βαθμό και στην Εκπαίδευση για την Αειφορία, η οποία αναγνωρίζεται διεθνώς ως μια θεμελιώδης εκπαιδευτική στρατηγική για την προετοιμασία πολιτών που προσεγγίζουν το περιβάλλον τους με τις αξίες και τις αρχές της βιωσιμότητας, διαθέτουν γνώση των θεμάτων της αειφορίας, καθώς και τις δεξιότητες και τα κίνητρα για να εφαρμόσουν αυτή τη γνώση στις ενέργειες τους σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (UNESCO, 2014).

Το αστικό περιβάλλον της Θεσσαλονίκης, ως το άμεσο περιβάλλον του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου έχει κατά ένα μεγάλο βαθμό προσδιορίσει τόσο τα εκπαιδευτικά του προγράμματα, όσο και τις επιμορφωτικές και άλλες δράσεις του (Μιχαήλ & Παπαδημητρίου, 2008, Παπαδημητρίου & Υφαντής, 2011, Αγγελίδης κ.ά., 2011, Αθανασίου κ.ά., 2013, Ριφάκη κ.ά., 2019, Σλαυκίδης κ.ά., 2019). Επιπλέον η πόλη προσφέρεται για διαθεματική, ολιστική προσέγγιση της γνώσης, αφού αποτελεί πεδίο όπου συναντώνται διαφορετικές επιστήμες και υποστηρίζεται ο γραμματισμός (γλωσσικός, πολιτισμικός, κοινωνικός, τεχνολογικός) με βιωματικό τρόπο και άμεση επαφή με περιβάλλοντα της καθημερινότητας (Δημοπούλου & Κύρδη, 2018).

Με βάση τα παραπάνω και ως φυσική συνέχεια της συνεχούς και αδιάλειπτης ενασχόλησης του με θέματα εκπαίδευσης για την αστική αειφορία, το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου προχώρησε στη δημιουργία το 2013 του Εθνικού Θεματικού Δικτύου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με θέμα «Βιώσιμη Πόλη: η πόλη ως πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία». Το δίκτυο επιδιώκει να λειτουργήσει ως πλαίσιο συνεργασίας των σχολικών μονάδων για την ανάπτυξη των κατάλληλων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων στη διερεύνηση και επίλυση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων του αστικού περιβάλλοντος σύμφωνα με τις Παιδαγωγικές Αρχές της Εκπαίδευσης για την Αειφορία (Φλογαΐτη, 2006).

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ο σχεδιασμός του δικτύου προσβλέπει στην εμπέδωση της νέας αντίληψης για την ισότιμη συμμετοχή των παιδιών στο κοινωνικοπολιτικό γίνεσθαι (UN, 1989) και τη δυνατότητα τους να εξοικειωθούν με τις δημοκρατικές διαδικασίες μέσω της συμμετοχής τους στην λήψη των αποφάσεων ως ενεργοί «μικροί» πολίτες του τώρα και όχι ως «πολίτες σε αναμονή» (Νούλα, 2014).

Στην αναζήτηση ενός κριτικού μοντέλου εκπαίδευσης με βάση τον λόγο των παιδιών, που θα στοχεύει στην απομυθοποίηση της πραγματικότητας, στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και στην ενίσχυση του αναστοχασμού και της δράσης για την αλλαγή (Freire, 1976), υιοθετήθηκε η μεθοδολογία της Βιωματικής μάθησης (Kolb, 1984) που στηρίζεται στην ενεργό συμμετοχή (Hart, 2011), και τις προσωπικές εμπειρίες των παιδιών από τον τόπο τους. Η ιδέα της χρήσης του τοπικού περιβάλλοντος στην εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεί μια πορεία, η οποία χρησιμοποιεί την τοπική κοινότητα και το περιβάλλον της ως σημείο εκκίνησης για την κατανόηση της πραγματικότητας που βιώνουν οι μαθητές (Παπαδημητρίου, 2014).

Παράλληλα η προσέγγισή μας βασίστηκε κυρίως στη «Συστημική του Παρατηρητή» ως καταλληλότερης μεθοδολογικής προσέγγισης της πόλης από τους μαθητές. Στη Συστημική του Παρατηρητή οι μαθητές διερευνώντας το θέμα ξεκινούν από τις εμπειρίες τους και σταδιακά μεταβαίνουν «από το εγώ στο εγώ και ο άλλος, δηλαδή στο εμείς, αλλά και από το εμείς στο εμείς και οι άλλοι, δηλαδή στο όλοι μαζί». Η πορεία αυτή εξελίσσεται σε τέσσερις φάσεις: α) Εμείς και το θέμα, β) Το θέμα και οι Άλλοι, γ) Οι Θεσμοί

που αποφασίζουν για το θέμα και δ) Κριτική-Αυτοκριτική για το θέμα (Σχίζα, 2006 και 2008).

Η προσέγγισή μας προχωρά ένα βήμα παραπέρα και μέσα από τη συνεργασία μεταξύ σχολικής κοινότητας και τοπικών φορέων επιδιώκει την προώθηση μετασχηματιστικών δράσεων στο αστικό περιβάλλον. Προτείνει το σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων από τις σχολικές ομάδες ως ολοκλήρωση του προγράμματός τους αλλά και ως επιστέγασμα της συμμετοχής τους στο δίκτυο.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Αξιοποιώντας τις δυνατότητες που προσφέρουν τα Εθνικά Θεματικά Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Υ.Α. 66272/Γ7/4-7-2005) για τη δημιουργία και διατήρηση ενός πλαισίου επικοινωνίας μεταξύ της σχολικής κοινότητας και των συνεργαζόμενων κοινωνικών φορέων από διαφορετικές περιοχές, τελικός στόχος του δικτύου είναι η ενδυνάμωση των μαθητών - αυριανών πολιτών, η εξοικείωσή τους με διαδικασίες επίλυσης προβλημάτων που τους αφορούν άμεσα και η ανάληψη δράσης για την προστασία ή την αλλαγή του περιβάλλοντός τους (Tsevreñi, 2011).

Στους επιμέρους στόχους του δικτύου περιλαμβάνονται:

- Η καλλιέργεια και η κριτική προσέγγιση εμπειριών, ιδεών, εννοιών, γνώσεων για το αστικό οικοσύστημα, τα μέρη που το αποτελούν, τις λειτουργίες τους και τις σχέσεις μεταξύ τους
- Η ανάδειξη της σημασίας των θεσμών που λειτουργούν στην πόλη, δημιουργώντας και εν δυνάμει αλλάζοντας τη ζωή σ' αυτήν
- Η ανάδειξη των επιλογών που διαμορφώνουν την πραγματικότητα της πόλης και των αξιών που τις διέπουν
- Η προβολή της σημασίας του αστικού σχεδιασμού και της ανάγκης συμμετοχής των πολιτών σ' αυτόν
- Η καλλιέργεια της συνεργασίας ως αξίας αλλά και ως μέσου προώθησης της βιώσιμης πόλης
- Η επικοινωνία μαθητών και εκπαιδευτικών από διαφορετικές πόλεις
- Η συνεργασία με άλλους φορείς (τοπική αυτοδιοίκηση, ενώσεις πολιτών, ενώσεις γονέων και κηδεμόνων κ.ά.) με κοινό στόχο τη βιωσιμότητα της πόλης τους
- Η εξασφάλιση μιας διάρκειας στην εκπαιδευτική σχέση του Κ.Π.Ε. με τα σχολεία και τους συνεργαζόμενους φορείς
- Η παιδαγωγική και επιστημονική υποστήριξη των σχολικών μονάδων σε συνεργασία με τους συμμετέχοντες επιστημονικούς και άλλους φορείς
- Η αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στο πλαίσιο του ψηφιακού γραμματισμού
- Η οργάνωση επιμορφωτικών συναντήσεων και η παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού
- Η ανάπτυξη συνεργασιών στο πλαίσιο εθνικών αλλά και ευρωπαϊκών προγραμμάτων για την υλοποίηση δράσεων προώθησης της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο αστικό περιβάλλον

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Το δίκτυο εστιάζει στην πραγματικότητα των πόλεων αναζητώντας τη βιωσιμότητά τους. Θεωρεί ότι η πόλη αποτελεί ένα ιδανικό πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία, στο οποίο οι μαθητές μελετούν, κατανοούν και ερμηνεύουν, κρίνουν και αναλαμβάνουν δράση στο περιβάλλον στο οποίο ζουν. Η παιδαγωγική προσέγγιση του δικτύου και οι δραστηριότητες του, οργανώνονται σε τέσσερις φάσεις που βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στις φάσεις της Συστημικής του Παρατηρητή με τη συμπλήρωση μιας φάσης για το σχεδιασμό και υλοποίηση δράσης:

- Α΄ Φάση: Εμείς και η γειτονιά μας: Στην πρώτη φάση, ερευνάται η γειτονιά των παιδιών,

αξιοποιούνται οι γνώσεις, οι εμπειρίες και τα βιώματα των παιδιών με σκοπό να δημιουργηθεί μια εποπτεία που να παρουσιάζει μια συνολική εικόνα της ζωής τους σ’ αυτή.

- Β΄ Φάση: Γνωρίζουμε την πόλη μας: Στη δεύτερη φάση μέσα από την αναζήτηση, την παρατήρηση και την ερμηνεία, αλλά και την άποψη των άλλων κατοίκων, οι μαθητές εμπλουτίζουν και διευρύνουν την εικόνα της γειτονιάς και συνθέτουν την εικόνα της πόλης τους. Αποτυπώνουν σε ένα περιβαλλοντικό μονοπάτι χαρακτηριστικά στοιχεία της, με στόχο τη συγκρότηση μιας διευρυμένης αντίληψης της πόλης ως σύστημα.
- Γ΄ Φάση: Γιατί έτσι και όχι αλλιώς; Διαμορφώνονται τα κριτικά ερωτήματα για τη σημερινή εικόνα της πόλης, τις ευθύνες προσώπων και θεσμικών φορέων, τις αξίες που καθοδηγούν τις αποφάσεις τους αλλά και για το μετασχηματισμό της με βάση τις αρχές και αξίες της αειφορίας.
- Δ΄ Φάση: Όρα για δράση!: Προτείνεται η υλοποίηση μιας δράσης από τους μαθητές σε συνεργασία με την κοινότητα με στόχο: α) την ανάπτυξη της ικανότητας των παιδιών για συνεργατική δράση και β) την άσκηση τους στις δημοκρατικές διαδικασίες και τη συμμετοχή τους στις αποφάσεις, με τελικό στόχο την ενδυνάμωση τους, ώστε να αναλάβουν ενεργό ρόλο ως αυριανοί πολίτες.

Στα επτά χρόνια λειτουργίας του έχουν συμμετάσχει στο δίκτυο 500 συνολικά σχολικές ομάδες με περισσότερους από 15 χιλιάδες μαθητές/τριες και 1300 περίπου εκπαιδευτικούς (Πίνακας 1) από όλη τη χώρα. Συμμετείχαν ομάδες από όλες τις βαθμίδες (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια) και από κάθε τύπο σχολείου (νηπιαγωγεία, δημοτικά, γυμνάσια, γενικά και επαγγελματικά λύκεια, πειραματικά, μουσικά, καλλιτεχνικά και σχολεία ειδικής αγωγής και δεύτερης ευκαιρίας), κάτι που φανερώνει ότι η θεματική του δικτύου αφορά και προσφέρεται για όλους τους μαθητές/τριες, ανεξαρτήτως ηλικίας και γνωστικού επιπέδου.

	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	Σύνολο
Σχολικές ομάδες	87	91	87	66	52	65	52	500
Α/θμια	39	43	29	19	12	19	18	179
Β/θμια	48	48	58	47	40	46	34	321
Σύνολο μαθητών	2711	2769	2418	2067	1439	1951	1755	15110
Σύνολο εκπ/κών	258	263	200	164	123	146	141	1295

Πίνακας 1: Συμμετοχή σχολικών ομάδων, μαθητών και εκπαιδευτικών στο δίκτυο

Στο δίκτυο έχουν επίσης ενταχθεί ως συνεργαζόμενοι φορείς περισσότερα από 20 ΚΠΕ και 40 Υπεύθυνοι Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης ή Σχολικών Δραστηριοτήτων και έχει αναπτυχθεί στενή συνεργασία με φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και συλλόγους και πρωτοβουλίες που δραστηριοποιούνται σε ζητήματα αστικής αειφορίας.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η διαδικτυακή επικοινωνία κρίθηκε ότι μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην επαφή με τις σχολικές ομάδες καθ’ όλη τη διάρκεια της χρονιάς, στην ανάπτυξη σχέσεων και συνεργασιών μεταξύ των σχολείων του δικτύου, στην ανάδειξη των κοινών ζητημάτων σχετικά με τη ζωή στην πόλη που απασχολούν τους μαθητές και στην ενίσχυση και εμπέδωση της συμμετοχής σε μια ευρύτερη κοινή ομάδα.

Σύμφωνα με τους Διαμαντάκου κ.ά. (2015) στα Εθνικά Θεματικά Δίκτυα ΠΕ των ΚΠΕ, δεν αξιοποιούνται Διαδικτυακές Κοινότητες Πρακτικής, αν και υπάρχει πρόσφορο έδαφος για καλλιέργεια τέτοιων κοινοτήτων με σκοπό τη βελτίωση της ανταλλαγής μεταξύ των συμμετεχόντων, καθώς εντοπίστηκαν οι ενδείξεις ύπαρξης των απαραίτητων δομικών στοιχείων που χρειάζονται για την καλλιέργειά της και τα οποία αφορούν: α) στον τομέα ενδιαφέροντος (domain), που είναι το θεματικό περιεχόμενο του περιβαλλοντικού δικτύου και των επιμέρους ζητημάτων που προκύπτουν από αυτό, β) στην κοινότητα (community), που είναι οι εκπαιδευτικοί που θέλουν να εργαστούν μαζί για να μάθουν πάνω στο αντικείμενο που τους ενδιαφέρει, γ) στην πρακτική (practice), που είναι το σύνολο των πόρων που οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν, ώστε να μάθουν, αλληλοεπιδρώντας μεταξύ τους, όπως οι εμπειρίες τους, οι προβληματισμοί και οι ανησυχίες τους για μεθοδολογικά και επιστημονικά ζητήματα των προγραμμάτων τους.

Για τις ανάγκες του Δικτύου αξιοποιήθηκε το ηλεκτρονικό περιβάλλον του edmodo και δημιουργήθηκε μια κλειστή ψηφιακή τάξη, η οποία λειτουργεί ως χώρος επικοινωνίας, διαλόγου και αλληλεπίδρασης μεταξύ των συμμετεχόντων, ανατροφοδότησης από μέρους του ΚΠΕ και στην οποία τα μέλη του δικτύου καλούνται να αναρτούν τα παραγόμενα των εργασιών τους.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Με σκοπό την πληρέστερη υποστήριξη των σχολικών ομάδων - μελών του δικτύου δημιουργήθηκε εκπαιδευτικό υλικό (Αθανασίου κ.ά., 2015) που χωρίζεται σε τρία μέρη:

Α' Φάση: Εμείς και η γειτονιά μας	Οκτώβριος -Νοέμβριος	Β' Φάση: Γνωρίζουμε την πόλη μας	Δεκέμβριος - Ιανουάριος
<p>Δραστηριότητα 1: Η γειτονιά μας!</p> <p>Δραστηριότητα 2: Βρέχει λέξεις!</p> <p>Δραστηριότητα 3: Μια ιστορία θα σας πω!</p> <p>Δραστηριότητα 4: Ανάγνωση τοπίου από ψηλά</p> <p>Δραστηριότητα 4.1: Ανάγνωση τοπίου από πολύ ψηλά!</p>		<p>Δραστηριότητα 1: Δημιουργούμε το περιβαλλοντικό μονοπάτι της πόλης μας</p> <p>Δραστηριότητα 2: Το παρελθόν μας καλεί!</p> <p>Δραστηριότητα 3: Η πόλη μας στη λογοτεχνία!</p> <p>Δραστηριότητα 4: Αναζητούμε στοιχεία στον... αέρα!</p> <p>Δραστηριότητα 5: Μαθαίνουμε τη γνώμη των άλλων</p>	
Γ' φάση: Γιατί έτσι κι όχι αλλιώς;	Ιανουάριος - Φεβρουάριος	Δ' φάση: Ώρα για δράση!	Μάρτιος - Απρίλιος
<p>Δραστηριότητα 1: Ζητήματα επιλογών: Κυκλοφοριακός σχεδιασμός</p> <p>Δραστηριότητα 2: Ένα ταξίδι σε άλλες πόλεις!</p> <p>Δραστηριότητα 3: Διαλέγω την πόλη μου</p> <p>Δραστηριότητα 4: Η πόλη μας και η ...άλλη πόλη!</p> <p>Δραστηριότητα 5: Ένα ταξίδι σε άλλες πόλεις, με μουσικό χαλί!</p> <p>Δραστηριότητα 6: Η πόλη μου και οι θεσμοί</p> <p>Δραστηριότητα 7: Μια επίσκεψη στο Δημαρχείο!</p> <p>Δραστηριότητα 8: Ψάχνοντας τον ενεργό πολίτη!</p>		<p>Δραστηριότητα 1: Ενεργός πολίτης στη γειτονιά μου</p> <p>Δραστηριότητα 2: Δώστε φτερά στην ιδέα σας!</p> <p>Δραστηριότητα 3: Ανάψτε το πράσινο φως στην ιδέα σας!</p> <p>Δραστηριότητα 4: Σχεδιάζουμε και υλοποιούμε τη δράση μας</p> <p>Δραστηριότητα 5: Διαδικτυακός... ενεργός πολίτης στην πόλη μου</p> <p>Δραστηριότητα 6: Υπερασπιζόμαστε τα δικαιώματά μας</p> <p>Δραστηριότητα 7: Ξεναγοί στη γειτονιά μας ...!</p>	
<i>Με έντονα γράμματα σημειώνεται η κοινή δραστηριότητα</i>			

Πίνακας 2: Οι προτεινόμενες δραστηριότητες του εκπαιδευτικού υλικού

- Α΄ Μέρος: Θεωρητικό πλαίσιο αναφοράς για την Αστική Αειφορία και την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και περιγραφή της δομής και λειτουργίας του ΕΘΔ «Βιώσιμη πόλη: Η πόλη ως πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία».
- Β΄ Μέρος: Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες.
- Γ΄ Μέρος: Βοηθητικό υλικό για τους εκπαιδευτικούς με παιδαγωγικές προτάσεις για τη λειτουργία και την εμπύχωση της ομάδας.

Οι Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες που προτείνονται μπορούν να υποστηρίξουν την υλοποίηση ενός ετήσιου προγράμματος, περιλαμβάνουν οδηγίες για τον εκπαιδευτικό και φύλλα εργασίας για μαθητές και είναι χωρισμένες σε τέσσερις χρονικές φάσεις. Σε κάθε φάση μία από τις προτεινόμενες δραστηριότητες, η πιο κομβική και πρόσφορη για σχολιασμό από άλλους, επιλέγεται ως «κοινή δραστηριότητα» την οποία, όλες οι σχολικές ομάδες καλούνται να υλοποιήσουν και να αναρτήσουν τα παραγόμενά της στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας edmodo, με στόχο την αλληλεπίδραση των σχολικών ομάδων.

Το εκπαιδευτικό υλικό είναι διαθέσιμο σε κάθε ενδιαφερόμενο, μέλος ή όχι του δικτύου, καθώς είναι αναρτημένο στην ιστοσελίδα του ΚΠΕ. Παράλληλα έχει μετατραπεί και σε εύχρηστη για πλοήγηση μορφή ιστοσελίδας <https://krekordeliou.wixsite.com/viosimipoli> και επικαιροποιείται τακτικά.

ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Για την διάχυση των αποτελεσμάτων, την επαφή με τους θεσμικούς φορείς και τη γνωριμία όλων των συντελεστών-μαθητών, κάθε χρόνο, στο τέλος της σχολικής περιόδου, διοργανώνεται το μαθητικό συνέδριο του δικτύου στο Δημαρχείο Θεσσαλονίκης. Οι δραστηριότητες του συνεδρίου είναι πολύπλευρες. Οι μαθητές της Δευτεροβάθμιας συμμετέχουν μαζί με εκπροσώπους φορέων της πόλης σε συζήτηση σε στρογγυλά τραπέζια για σημαντικά ζητήματα της αειφορίας στην πόλη και παρουσιάζουν τα συμπεράσματά τους σε εκπροσώπους των θεσμών στην αίθουσα του Δημοτικού Συμβουλίου. Παράλληλα στον αύλειο χώρο του Δημαρχείου υλοποιούνται διάφορα εργαστήρια για μαθητές Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπ/σης και παρουσιάζονται πόστερ και δημιουργίες των ομάδων του δικτύου. Οι μαθητές της Πρωτοβάθμιας παρουσιάζουν καλλιτεχνικά δρώμενα-παραγόμενα από τις δράσεις των ομάδων τους. Οι εργασίες του μαθητικού συνεδρίου λήγουν με την ανακοίνωση των συμπερασμάτων των στρογγυλών τραπέζιων και μια κοινή δράση στον αύλειο χώρο όπου συμμετέχουν όλοι οι μαθητές.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα στοιχεία από την επταετή λειτουργία του δικτύου, σε συνδυασμό με τις αναρτήσεις και τα παραγόμενα των συμμετεχουσών σχολικών ομάδων, την ανατροφοδότηση που έχουμε λάβει από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς αλλά και τα αποτελέσματα μιας πιλοτικής έρευνας που υλοποιήθηκε τη σχολική χρονιά 2014-15 για τη λειτουργία και το εκπαιδευτικό υλικό του δικτύου (Στυλιάδης κ.ά., 2017) μας επιτρέπουν να εξάγουμε ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα.

- Η θεματική του δικτύου αφορά και προσφέρεται για όλους τους μαθητές/τριες, ανεξαρτήτως ηλικίας και γνωστικού επιπέδου, καθώς αναφέρεται στο άμεσο περιβάλλον τους, σ' αυτό όπου ζουν και το οποίο γνωρίζουν. Αυτό αποτυπώνεται τόσο από τις συμμετοχές στο δίκτυο σχολικών ομάδων όλων των βαθμίδων, όσο και από τις εξαιρετικές εργασίες που υλοποίησαν σχολικές ομάδες κάθε βαθμίδας.
- Το εκπαιδευτικό υλικό του δικτύου με την ποικιλία δραστηριοτήτων προσφέρει σημαντική υποστήριξη στους εκπαιδευτικούς χωρίς να τους στερεί την ελευθερία επιλογών. Οι δραστηριότητες

προσαρμόζονται γενικά εύκολα στις ιδιαιτερότητες του σχολείου, του θέματος της ομάδας και στην ηλικία των παιδιών. Ζητούμενο για την υλοποίησή τους είναι η επάρκεια χρόνου. Οι προτεινόμενες κοινές δραστηριότητες σε κάθε φάση διευκολύνουν τον κοινό βηματισμό και την αλληλεπίδραση των μελών του δικτύου.

- Η εκπαιδευτική προσέγγιση του δικτύου προάγει την κριτική σκέψη και ενισχύει την ανάληψη δράσης από τους μαθητές/τριες. Πολλές σχολικές ομάδες ολοκληρώνουν τα προγράμματά τους με δράσεις που υλοποιούνται εντός αλλά και εκτός του σχολείου. Παραδείγματα όπως, μαθητών Νηπιαγωγείου της Αθήνας που έφτιαξαν αφίσες για την αποτροπή στάθμευσης στο πεζοδρόμιο στις οκτώ γλώσσες των κατοίκων της γειτονιάς, μαθητών Δημοτικού Σχολείου του Ευόσμου που σε συνεργασία με μαθητές από άλλα δυο σχολεία καθάρισαν και καλλώπισαν υπαίθριο χώρο της γειτονιάς τους, μαθητών Γυμνασίου της Θεσσαλονίκης που σχεδίασαν και υπέβαλλαν πρόταση στο Δημοτικό Συμβούλιο για πεζοδρόμηση παρακείμενου στο σχολείο τους δρόμου, μαθητών Γυμνασίου των Ιωαννίνων που υπέβαλλαν πρόταση στον Συμμετοχικό Προϋπολογισμό του Δήμου για τοποθέτηση παλλόμενων φαναριών σε διάβαση κοντά στο σχολείο για την ασφαλή μετακίνησή τους, δείχνουν πώς οι μαθητές/τριες λειτουργούν ως ενεργοί «μικροί» πολίτες.
- Η διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας αποτελεί βασικό συστατικό του δικτύου. Εξασφαλίζει την αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων τόσο μεταξύ τους όσο και με το ΚΠΕ καθόλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς και δημιουργεί τις συνθήκες μιας εκπαιδευτικής κοινότητας. Ωστόσο δεν αξιοποιείται από αρκετά μέλη είτε λόγω έλλειψης χρόνου, είτε λόγω ανεπαρκούς εξοικείωσης με τις ΤΠΕ και ευχρηστίας.
- Το μαθητικό συνέδριο προσφέρει μια διαδραστική συμμετοχική εκπαιδευτική εμπειρία στους συμμετέχοντες μαθητές και συμβάλλει στην προβολή του δικτύου και στη διάχυση του έργου του σε θεσμικούς φορείς της πόλης.
- Η δικτύωση ενδυναμώνει τους εκπαιδευτικούς και συμβάλει στην προώθηση / διευκόλυνση συνεργασιών μεταξύ σχολείων και την υλοποίηση κοινών προγραμμάτων ή κοινών δράσεων.

Με βάση τα παραπάνω, το παράδειγμα του δικτύου «Βιώσιμη Πόλη: η πόλη ως πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία» αποτελεί μια καλή πρακτική εξ αποστάσεως υποστήριξης σχολικών ομάδων που υλοποιούν προγράμματα για το περιβάλλον και την αειφορία και θα ήταν χρήσιμη η αξιοποίησή του κατά το σχεδιασμό εκπαιδευτικών δικτύων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Kolb D.A. (1984). *Experiential learning: experience as the source of learning and development*, NJ: Prentice Hall. Ανασύρθηκε από: <http://academic.regis.edu/ed205/kolb.pdf>
- Tsevereni I. (2011). *Towards an environmental education without scientific knowledge: an attempt to create an action model based on children's experiences, emotions and perceptions about their environment*. *Environmental Education Research*, 17 :1.
- UN (1989). *Convention on The Rights of the Child*. Ανασύρθηκε από: <https://www.ohchr.org/documents/professionalinterest/crc.pdf>
- UNESCO (2014). *Shaping the Future We Want, UN Decade of Education for Sustainable Development (2005-2014) FINAL REPORT*
- Αγγελίδης Ζ., Αθανασίου Χ., Μοντεσάντου Ε., Παπαδημητρίου Ε., & Υφαντής Γ. (2011). *Θεσσαλονίκη Βιώσιμη Πόλη*. Θεσσαλονίκη: Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού.
- Αθανασίου Χ., Παπαδημητρίου Ε., Ριφάκη Ν. & Σλαυκίδης Γ. (2013). *Ενεργός πολίτης στη γειτονιά μου. Προτάσεις για μια εκπαιδευτική προσέγγιση του σχεδιασμού και υλοποίησης δράσεων σε τοπικό επίπεδο*. Θεσσαλονίκη: Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου.

- Αθανασίου Χ., Σλαυκίδης Γ., Υφαντής Γ., Παπαδημητρίου Ε., Στυλιάδης Κ. & Ριφάκη Ν., (2015). ΕΘΔΠΕ Βιώσιμη πόλη: η πόλη ως πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία. Εκπαιδευτικό υλικό για την αστική αειφορία και τον ενεργό πολίτη. Θεσσαλονίκη: Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου.
- Δημοπούλου Μ. & Κύρδη Κ. (2018). «Βλέμμα στην πόλη»: ένα τοπικό δίκτυο σχολείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Αθήνα. Πρακτικά Συνεδρίου “Χώροι για το Παιδί ή Χώροι του Παιδιού;”. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη, 19-21 Μαΐου 2017. τ. 1, 687-703.
- Διαμαντάκου Α., Λιαράκου Γ. & Κώστας Α. (2015). Τα Εθνικά Θεματικά Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης των Κέντρων Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία ως Πλαίσιο Ανάπτυξης Ηλεκτρονικών Κοινοτήτων: Υφιστάμενη Κατάσταση & Προοπτικές. Στο Β. Δαγδιλέλης, Α. Λαδιάς, Κ. Μπίκος, Ε. Ντρενογιάννη, Μ. Τσιτουρίδου (επιμ.): Πρακτικά Εργασιών 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Ένταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (ΕΤΠΕ). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης & Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 30 Οκτωβρίου - 1 Νοεμβρίου 2015.
- Freire P. (1976). Η Αγωγή του καταπιεζόμενου. Αθήνα: Ράππα.
- Hart A. R. (2011). Τα παιδιά συμμετέχουν. Θεωρία και πρακτική της εμπλοκής παιδιών στην ανάπτυξη της κοινότητας και τη φροντίδα του περιβάλλοντος. Αθήνα: Επίκεντρο.
- Μιχαήλ Σ., & Παπαδημητρίου Ε. (2008). Αναζητώντας το χαμένο χώρο. Θεσσαλονίκη: Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού.
- Νούλα Ι. (2014). Η έννοια της πολιτεότητας στην ελληνική πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Η «κατασκευή» της έννοιας του πολίτη στο πλαίσιο των εφαρμοζόμενων παιδαγωγικών πρακτικών Διδακτορική Διατριβή, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας Ανασύρθηκε από: http://heraclitus.uth.gr/main/sites/default/files/phd_public_uploads/phd.pdf
- Παπαδημητρίου Β. (2014) Εκπαίδευση βασισμένη στον «Τόπο». Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Τεύχος: 1 (46). Ανασύρθηκε από: <http://www.peekremagazine.gr>
- Παπαδημητρίου Ε., & Υφαντής Γ. (επιμ.) (2011). Δυτική Θεσσαλονίκη. Ένα πρόγραμμα “Δια Βίου Μάθησης” για την αειφορία. Θεσσαλονίκη: Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού.
- Ριφάκη Ν., Αθανασίου Χ., Σλαυκίδης Γ., Υφαντής Γ. & Στυλιάδης Κ. (2019). Ενεργός πολίτης στη γειτονιά μου, το Ντεπώ. Θεσσαλονίκη: Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου.
- Σλαυκίδης Γ., Υφαντής Γ., Αθανασίου Χ., Στυλιάδης Κ. & Ριφάκη Ν. (2019). Ενεργός πολίτης στη γειτονιά μου, το Ελευθέριο. Θεσσαλονίκη: Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου.
- Στυλιάδης Κ., Σλαυκίδης Γ., Ριφάκη Ν., Αθανασίου Χ. & Υφαντής Γ. (2017). Το Εθνικό Θεματικό Δίκτυο «Βιώσιμη Πόλη: η πόλη ως πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία» του ΚΠΕ Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου και η εφαρμογή του στην προσχολική εκπαίδευση. Πρακτικά 9ου Πανελληνίου Συνεδρίου “Φυσικές Επιστήμες στην Προσχολική Εκπαίδευση: Σύγχρονες Τάσεις και Προοπτικές”. Ρέθυμνο 27-29/5/2016, 256-267.
- Σχίζα Κ. (2006). Η Συστημική Σκέψη στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: ένα το ζητούμενο, δύο οι επιλογές. 2ο Συνέδριο Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Αθήνα, 15-17 Δεκεμβρίου, 663-672.
- Σχίζα Κ. (2008). Συστημική Σκέψη και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Ένα Διδακτικό Μοντέλο που οικοδομεί την κριτική σκέψη και την σχέση με τον «άλλον». Αθήνα: Δαρδανός.
- Φλογαΐτη Ε. (2006). Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

